

TALE VED APNINGEN AV SKOGSARBEIDERDAGENE I AUSTMARKA
4. AUGUST 1978

For alle som kjenner historien til den norske arbeiderbevegelsen har navnet Austmarka en spesiell klang og betydning.

Stedet bør også få sin rettmessige plass i vårt samfunns historie politisk og kulturelt.

Austmarka-konfliktene kom til å bli begivenheter som på en grunnleggende måte var med å forme det organisasjonsdemokrati vi senere har bygd vesentlige deler av vårt samfunn på.

Begivenhetene ^{hadde} / sin bakgrunn bl.a. i de revolusjonære ideer som feide over vår del av verden i det andre tiåret i dette århundret.

- 2 -

Noe gammelt stod for fall, noe nytt brøt gjennom.

Det skapte kamp og splid, men striden var positiv, den bar framtida i seg.

Sikringen av organisasjonsretten, utviklingen av solidariteten i fellesskapet - det organisasjonssamfunn som vokste seg fram på et slikt grunnlag har hatt en avgjørende innflytelse på utviklingen av det samfunn vi i dag ser rundt oss.

Det har skapt økonomisk og materiell fremgang.

For lenge overså vi kanskje at dette også var en kulturkamp.

For lenge var arbeidslivets og slitets kultur henvist til en skygetilværelse i vår kulturanskuelse.

Det er en historisk oppgave å bringe disse verdiene frem i dagen.

Ideene, og målene for disse, får sin sjel gjennom den kultur som skapes som en forløper for og som en drivkraft i idekampen.

Her ser vi for fullt kulturens samfunnsformende oppgave og virkning.

Skogene også i vårt fylke har vært og er fremdeles en vugge for radikale ideer, fra tid til annen revolusjonære, men samtidig med dette en frodig, levende kultur.

Hva er så grunnen til dette?

Den er mangfoldig som livet i skogene selv.

De radikale og de revolusjonære ideer hadde en livskraftig grobunn i slit under et urimelig samfunnsforhold.

Den eiendomsløse skogsarbeider, født i fattigdom, utslitt i den samme fattigdom, var i seg selv et tilstrekkelig grunnlag for revolt og krav om omveltninger.

Men jeg tror vi finner noe mer når vi stiller spørsmålet

om hvorfor bl.a. noe av vår beste og mest innholdsrike poesi nettopp er skapt i slike miljøer.

Det er samtidig en følelse av tilhørighet i noe som skogens slitere oppfattet også som deres eiendom, noe de følte seg hjemme i, noe de var glad i, noe de fant livsinnhold i, midt i slitet og fornedrelsen.

Denne blanding av beinhardt arbeid, ofte med mager lønn for slitet, med skogenes dragende mystikk er det som har vært noe av det vesentlige når ideene ble skapt og kulturen var med å gi den innhold.

Einar Skjæråsen har kanskje sagt det best i sitt dikt Kvilesteinen. Han sier:

E stønd laut dem stane ved Kvilestein,
sleppe seg nedpå
å sputte ut slitet.

Skogen veit
og dem tenkte
og drømte om da.

Skogen har gjømt sjela deres.

Er så dette bare tilbakeskuende historie?

Er det drømmer og romantisering av slitets historie?

Eller har de røtter vi kan plante i denne historiske fortid også betydning som energibærere for det samfunn vi i dag står foran med sine utfordringer, sine mangler og sine nye oppgaver å løse?

Vår egen situasjon forteller oss med all ønskelig tydelighet at vi fremdeles står overfor betydelige oppgaver å løse dersom vi skal skape det samfunn som er bygd opp omkring og for

enkeltmennesket.

I teknikkens revolusjon er denne oppgaven mere utfordrende enn kanskje noensinne.

Dette er også situasjonen i vårt skogbruk.

Vi har bak oss en historisk periode der økonomisk vekst i seg selv var en nødvendig forutsetning og målsetting.

Fremdeles har disse målene sin vesentlige betydning for mange distrikter og grupper i vårt eget land.

Men vi er samtidig i en situasjon der vi med vår tids teknikk og vår tids økonomi må stille spørsmålet om innhold og målsetting for veksten.

Enhver økonomisk politikk mangler mening

dersom den ikke har det enkelte individs velferd som et overordnet mål.

Denne velferd vil for de fleste være avhengig av den enkeltes økonomiske kår. Velferd vil ellers bl.a. ha sammenheng med helse, utdanning, boligforholdene og forholdene på arbeidstedet. For svært mange mennesker vil rekreasjon og adgang til naturopplevelser ha stor betydning. Vesentlig er det også at en har en rimelig sikkerhet for at de goder en har oppnådd kan være av varig verdi både for en selv, og også for neste generasjon. Særlig betydning har det at man bruker naturressursene på en fornuftig måte.

Når skogbruket skal vurderes i en total-samfunnsmessig sammenheng bør de enkelte faktorer, materielle goder, sikkerhet for framtida og forskjellige immaterielle goder inngå i en slik kombinasjon at en oppnår størst mulig velferd for hele befolkningen.

Selv om de enkelte individer legger forskjellige vekt på de ulike faktorer som inngår i begrepet velferd, bør det være mulig å komme fram til en avveining mellom materielle goder, immaterielle goder og sikkerhet for framtida som kan aksepteres. Dette burde være enklere i skogbruket enn i mange andre næringer.

Våre skogressurser bør brukes slik at det oppnås størst mulig velferd for befolkningen samtidig som det tas sikte på å ta vare på ressursene og utvikle dem videre. Under forutsetning av rimelige markedsforhold og at tømmerprisene følger det generelle prisnivå bør det årlige avvirkningskvantumet til salg og industriell produksjon kunne økes gradvis og betydelig i årene fremover.

Det bør tas særlig sikte på å styrke skogbruket og øke avvirkningen i bygder med ledig arbeidskraft og hvor skogressursene kan utnyttes langt bedre.

Det bør tas sikte på å avdempe de årlige svingningene i hogstkvantumet og så vidt mulig sikre helårsarbeid for skogsarbeiderne.

Det bør videre være et mål å organisere arbeidskraften slik at folk som arbeider i jordbruk også kan finne beskjeftigelse i skogen særlig om vinteren, og slik at skogsarbeid i størst mulig grad blir utført av folk i distriktet.

Det er av vesentlig betydning å sikre jevn tilgang av virke av høy kvalitet fra norske skoger til norsk skogindustri. For å dekke industriens behov må det videre tas sikte på å få drevet fram og nyttiggjort også virke av lavere kvalitet som tidligere har vært nyttet i liten grad. En må søke å legge opp avvirkning og transport med sikte på å gjøre de samfunnsmessige kostnader minst mulig. Det bør siktes mot/virke^{at} av de forskjellige kvaliteter og dimensjoner blir nyttet slik at en

oppnår høyst mulig utbytte når en ser skogbruk og skogindustri under ett, og også tar de nødvendige hensyn til miljø og arbeidskraftsspørsmålet.

Men skogene er samtidig en uvurderlig verdi for hele vårt naturmiljø. Skogene skal samtidig stelles slik at de kan tjene som rekreasjonskilde for menneskene. Ikke minst de som arbeider i skogbruket vet at en må nærme seg det fine naturens samspill i våre skoger med ærbødig forsiktighet.

I realitetenes verden er det ingen vei forbi å øke effektiviteten av skogproduksjon og avvirkning.

Men det er her viktig å ha for øye at en må sikte mot en nyttevirkning for samfunnet som helhet, og at det er denne som må økes i forhold til de ressurser som settes inn.

På en slik bakgrunn er det vesentlig at en planlegger

for nyanserte driftsmetoder tilpasset sysselsettingsforholdene i det lokale miljø, arbeidsmiljøet og andre miljøhensyn. Det er kanskje særlig her at vi i dag ser gryende konflikter i vårt skogbruk mellom teknikkens raske utvikling og de samfunnsmessige helhetssyn som bør legges også på utviklingen av vår skogproduksjon.

Mange ting tyder på at den mekanisering som har foregått i skogbruket hittil stort sett har ført til en økt effektivitet i samfunnsmessig sammenheng.

Men det er fare for at f.eks. en utstrakt bruk av hogstmaskiner i de beste skogområder kan føre til at nyttevirkningene for samfunnet avtar.

Hvordan virkningen vil bli nasjonaløkonomisk vil være avhengig av om den arbeidskraft som frigjøres ved mekaniseringen kan settes inn i arbeid som fra samfunnets side er mer produktivt.

Det vil således bli et økonomisk tap for samfunnet å innføre maskiner hvis den økonomiske gevinst ved mekaniseringen er mindre enn de kostnader som oppstår ved å skaffe skogsarbeiderne nye arbeidsplasser, eller f.eks. en førtidspensjonering.

Her må vi heller aldri glemme at arbeidere som slutter i skogen ofte må bli pendlere for å skaffe seg annet arbeid/som gir tilfredsstillende lønn. Som et resultat av dette kommer uttynning av bygdesamfunnet med de problemer dette gir. Det er liten tvil om at det fortsatt vil være nødvendig med en rasjonalisering og effektivisering av skogsarbeidet, både for å gjøre arbeidsmiljøet bedre og for at skogbruksnæringen med press på prisene skal kunne oppnå såvidt brukbar økonomi at den kan konkurrere om arbeidskraft og sikre sin plass på det krevende eksportmarkedet.

Men vi bør snarest mulig søke å få vite mer om de totale samfunnsmessige kostnadssidene ved en fortsatt mekanisering.

I vår tenkning, i vår organisasjonsevne og i vår planlegging må vi komme på høyde med den tekniske utvikling.

Vi skal styre denne - og ikke styres av den.

Dette er utfordringen i skogbruket som i samfunnet for øvrig.

Vår evne til å løse oppgavene vil avgjøre om vi kan skape reell trygghet, frihet og demokrati i framtidens samfunn.

Her går de ideologiske røttene tilbake til Austmarka-konfliktene.

Vi har fortsatt behov for ideene og kulturen fra "kvilesteinene".